VIIKONVAIHDE

PERJANTAIVIERAS

Helsinki takaisin jaloilleen

Sosiologi, kaupunkitutkija Pasi Mäenpää julkaisi vuonna 2011 kirjan, jonka nimenä on tämänkin jutun otsikko. Kirja on mielestäni tärkeintä, mitä jokaisen maaseudun kehittäjän kannattaisi lukea.

Mäenpää nimittäin pyrkii selittämään, miten kaikki se, mitä pidämme maalaisena tai maaseutulaisena mentaliteettina, onkin kaupunkilaista alkuperää.

Hän elvyttää uudella tapaa vanhan saksalaisen kulttuuriripiirin teorian siitä, miten maaseudun kulttuuri-ilmiöt ovat ainoastaan ”Gesunkenes Kulturgut” eli yläluokilta sosiaalisten kerrostumien läpi rahvaalle vajonnutta ”kulttuurikamaa”.

Esimerkki. Kari Kuuvan tangoparodia Tango pelargonia kuulostaa maalaisidylliltä, mutta Mäenpään selittämänä siinä kaikki on kaupunkilaista. Tango on Argentiinasta, pelargonia pappilakulttuurista, ikkunalasi Euroopan aateliskulttuurin kautta Lähi-idästä saatu – ja radio, josta musiikki kuuluu on Pasilassa toimitettu ja lähetetty.

Pitäisikö meidän maalla asuvien uskoa kaikki tämä sellaisenaan? Nojata lujemmin esihistorialliseen hyljekeihääseemme? Pyyhkiä hylkeenrasvaa suupielestä ja toivoa lisää tätä parodista musiikkia? Jos kerran kaikki ”maalainen” onkin ”kaupunkilaista”

Sosiologi selostaa, miten halu suojella luontoa syntyy, kun ihminen elämyksellisesti etääntyy luonnosta. Siis kun luonto ei enää ole henkilökohtaisen käytön kohde, vaan määrittyy itseisarvoksi. Luonto on luontoa ja arvokasta, koska se nähdään psyykkisesti kauempaa eli kaupungista. Näin luonnosta tulee ihmistä isompi Olevainen, jossa kokee kauneutta ja pyhyyttä.

Jopa käsityksemme maaseudusta ja talonpojasta olisi Mäenpään mukaan kaupungissa kasvaneiden alun perin ruotsinkielisten fennomaanien tuottama käsite.

Luonnonsuojelu on näin tulkiten kuluttaja- tai shoppailupohjainen suhde luontoon. Luonto on immateriaalinen tavara, joka kulutetaan kuin musiikkia. Mökkeily, puutarhanhoito ja metsissä samoilu ovat tällaisen elämyskuluttamisen muotoja. Toisin kuin vaikkapa viljelijällä, joka käyttää luontoa, kasvattaa elollista, tuottaa luonnontuotteita.

Kaupungin arkisen maailman vastakohdaksi tarvitaan sitten kesämökki, jossa etäännytettyä luontoa voi taas lähestyä yksittäisinä detaljeina. Kesämökki on siis kansantaloudellisesti järjetön, mutta yksilön kannalta järkevä investointi pyhän, kauniin ja vapaan kokemiseen.

Tästä päädytään myös siihen, että suomalainen kaupunki on utopia, merkityksessä u-topos eli paikka jota ei (vielä) ole. Siksi hyvän kaupungin suunnittelusta tulee sanatarkasti Mäenpäätä siteeraten ”modernistinen uskonto”. Mutta tällainen kaupunkisuunnittelu-utopia onkin jotain urbaanin vastaista. Oikeaa, avaraa urbanismia olisi lähteä olemassa olevista kaupungeista, vahvistaa niiden yksityiskohtia ja kaupungin vähittäistä, moniarvoista kasvua. Näin ajattelevalle ihmiselle ostoskeskuksen aula ei ole kirouksen kohde, vaan jotain, josta kaupunki kehittyy.

No hyvä, tähän tyyliin kirjoittaa siis yksi maan terävimmistä sosiologeista. Mitä tähän voisi sanoa? Pelastautua sillä, että elämäntavan tasolla melkein kaikki ovat kaupunkilaisia ? Opetella tietoisesti peilausta, parodiaa, leikittelyä teemalla ”maaseutu”.

Viime mainittu on muuten hyvä johtopäätös, siis huumori Rehupiiklesin tyyliin. Voimme myös ohjelmallisesti väittää vastaan ja todistaa maaseudun pystyvän luomaan omintakeista kulttuuria. Eikä etäännyttämisen taito ole maaseutulaisilta kielletty, vaan ihmisen yleismaailmallinen ominaisuus.

Sana vapaa-aika tarkoittaa juuri sitä.

JUHA KUISMA on kylien liiketoiminta-asiamies.

YRTTIMAAN TARINOITA

Monikäyttöinen kamomilla

Kamomillasaunio oli aikoinaan yleinen pelto- ja pihakasvi. Nykyisin sen kustannuksella ovat yleistyneet pihasaunio ja peltosaunio eli saunakukka. Pihasaunio sisältää samoja aineita kuin kamomilla, mutta saunakukasta ei yrtiksi ole.

Kamomillateetä on jokaisen marketin hyllyllä, mutta kyllä oman puutarhan kamomillojen kukkamykeröistä tehty tee maistuu paremmalta.

Viihtyessään kasvi siementää innokkaasti ja voi levitä suorastaan kiusallisen hyvin. Toisaalta kamomilla on niin kauniisti kukkiva ja monikäyttöinen yrtti, että sen voi antaakin levitä.

Kamomillan uskotaan edistävän lähistön vihannesten kasvua. Sitä voi kokeeksi kylvää vaikka kaalirivien väliin.

Suomen vanhin yrttikirja ”Nadhen dals closters book”, Naantalin luostarin kirja 1400-luvulta, suosittelee kamomillaa naistentauteihin ja synnytysvaivoihin.

Naisten yrtiksi sanotun kamomillan tieteellinen sukunimi Matricaria palautuu latinan sanaan matrix, emo.

Elias Lönnrotin mukaan kamomillan kukilla on ”hiestyttävä, vatsanvahvistava voima” ja niillä voi lääkitä muun muassa horkkaa, ähkyä ja väänteitä.

Salisyylihappoa ja kamatsuleenia sisältävästä kasvista voi todella olla apua kuumeeseen ja tulehduksiin.

Kamomillan yleisvaikutus on rauhoittava, joten se sopii mainiosti iltateeksi. Jäähtyneestä teestä voi tehdä hauteita ihottumille.

TOPI LINJAMA

Biojätettä menee runsaasti hukkaan sekajätteen seassa

Banaaninkuoret kannattaa kiikuttaa keräysastiaan, sillä erilliskerätty biojäte hyödynnetään Suomessa tehokkaasti. Sekajätteen seassa kaatopaikoille kulkeutuu yhä turhan paljon biojätettä.

Kun perheenisä heittää perunankuoret biojätteiden keräysastiaan Porissa, ne voivat päätyä lasivillatehtaan energiaksi Forssassa ja lopulta lannoitteeksi pellolle. Kotitalouksien vaivannäkö ei siis mene hukkaan.

Kaatopaikalle vienti poikkeuksellista

Ympäristötilaston mukaan biojätettä kerättiin kotitalouksista vuonna 2010 yhteensä 0,3 miljoonaa tonnia. Siitä kaatopaikoille päätyi 0,005 miljoonaa tonnia.

Biolaitosyhdistyksen puheenjohtajan **Christoph Gareisin** mukaan erilliskerätyn biojätteen joutuminen kaatopaikalle oli poikkeustilanne, joka johtui Helsingin seudun jätehuollon ylikuormituksesta.

”Enää vastaavaa tilannetta ei pääse syntymään, vaan kaikki kerätty biojäte hyödynnetään”, Gareis vakuuttaa.

Hän arvioi, että noin neljännes kerätystä biojätteestä menee mädätettäväksi, jolloin massasta saadaan sekä energiaa että maanparannusainetta. Loput joko kompostoidaan tai poltetaan.

Biojätettä voitaisiin kerätä myös maalla

Gareisin mielestä Suomessa ohjautuu turhan paljon biojätettä polttoon sekajätteen mukana. Kaatopaikoille päätyy jopa puoli miljoonaa tonnia vuodessa eli enemmän kuin mitä erilliskerätään.

Keräystä kannattaisi tehostaa ja ottaa raaka-aineesta kaikki hyöty irti.

”Kotitalouksien biojätettä voitaisiin kerätä haja-asutusalueellakin, jos käyttöön otettaisiin useita jätelajeja keräävät monikammioautot.”

Esimerkiksi Saksassa kierrätystä on edistetty säätämällä laki, joka velvoittaa kunnat kierrättämään yhdyskuntien biojätteet. Niiden vienti kaatopaikalle on kielletty. Vastaavanlainen määräys tulee Suomeen 2016.

Gareisin mukaan kotitalouksien biojätteen keräys ei ole erityisesti tehostunut Suomessa viime vuosina.

Sen sijaan elintarviketeollisuuden ja kaupan biojäte päätyy enenevissä määrin hyötykäyttöön.

Biojäte pois kaatopaikoilta

EU:n kaatopaikkadirektiivi rajoittaa yhdyskuntien biojätteen kulkeutumista kaatopaikoille. Siihen pyritään myös Suomen kansallisessa biojätestrategiassa.

Ylitarkastaja **Ari Seppänen** ympäristöministeriöstä kertoo, että yhdyskuntabiojätteen kierrätyksessä on jo saavutettu vuodelle 2016 asetettu tavoite.

Kaatopaikkadirektiivi edellyttää, että biohajoavaa yhdyskuntajätettä sijoitetaan kaatopaikalle vuonna 2016 enintään 35 prosenttia vuonna 1994 syntyneestä määrästä. Tuolloin yhdyskuntajätteestä oli biohajoavaa 2,1 miljoonaa tonnia, joten vuonna 2016 kaatopaikoille saa päätyä enintään 0,7 miljoonaa tonnia biojätettä.

Tavoite on täyttynyt, sillä toissa vuonna kaatopaikoille kertyi yhdyskuntien sekajätteen mukana runsaat puoli miljoonaa tonnia biojätettä.

Tavoitteet eivät lopu siihen. Vuonna 2016 kaatopaikoille saisi päätyä enintään neljännes yhdyskuntien biojätteestä.

Lisäksi kaatopaikalle vietävän sekajätteen seassa saa olla korkeintaan kymmenesosa biojätettä.

Sekajätteestä puolet biohajoavaa

Nykyisin sekajätteen koostumuksesta puolet on biojätettä. Tehostettavaa on melkoisesti. Jatkossa kotitalouksien sekajätteitä ei kipata enää suoraan kaatopaikalle vaan kuljetetaan jäteasemalle lajiteltavaksi. Sieltä kaatopaikalle viedään vain roskat, joita ei pystytä hyödyntämään edes polttamalla.

Jätteiden lajittelua on tehostettava myös kodeissa. Samalla jätehuollon kustannukset kasvavat varmasti. Haja-asutusalueella biojätteet pitäisi kuskata yhteiseen keräyspisteeseen, ellei niitä kompostoida omalla pihalla.

Seppäsen mukaan elintarviketeollisuus ja kauppa kierrättävät biojätettä kiitettävästi. Ne toimittavat biojätettä kaatopaikoille korkeintaan satunnaisesti.

Laitoksia toistasataa

Suomessa on toistasataa toiminnassa olevaa biojätelaitosta, joista osa on kompostilaitoksia, osa biokaasulaitoksia. Bioetanolia valmistaa muutama laitos, joista Hämeenlinnan tehdas hyödyntää myös kotitalousjätettä.

Suomeen on suunnitteilla uusia biokaasulaitoksia erityisesti teollisuuden, kaupan ja maatalouden biojätteitä varten. Gareisin mukaan biokaasun tuotannon lisäämistä jarruttaa monimutkainen syöttötariffijärjestelmä. Sähköstä maksettava hinta ei elätä laitoksia.

KATJA KOLJONEN

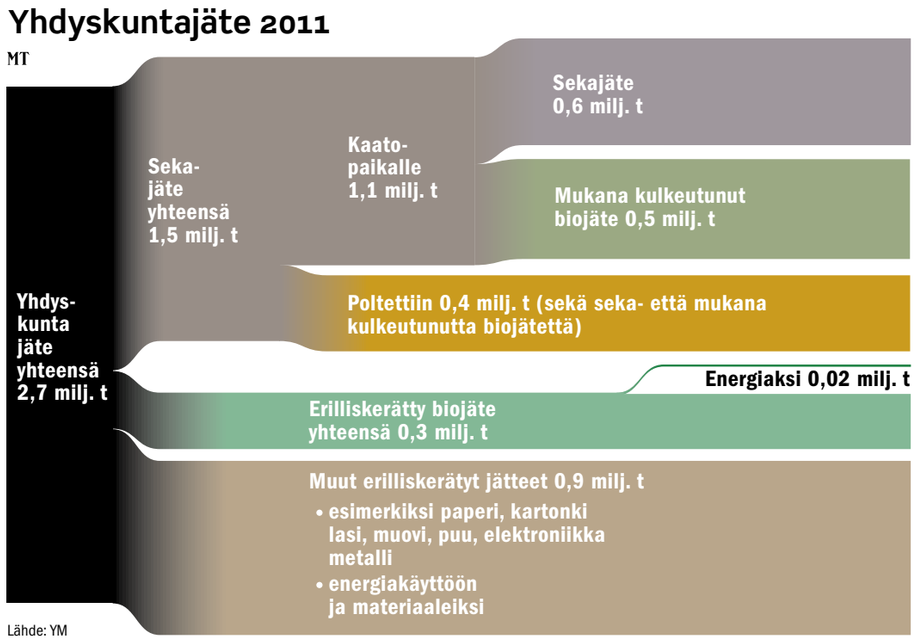

Lähde: YM

MT SANOO SUOMEKSI

[Yhdyskuntajäte]

koostuu kotitalouksien ja palvelualojen jätteestä.

KIMMO HAIMI

Biokaasun valmistuksessa syntyneestä mädätysjäännöksestä saadaan lannoitetta, joka voidaan levittää pellolle sellaisenaan.

Biojätteen seassa kulkeutuu muun muassa aterimia. Ne voidaan kierrättää muun metalliromun mukana.

Hannu Nyman esittelee laitoksen toista kaasumoottoria. Laitos tuottaa biokaasua määrän, jolla tuottaisi energiaa 1 500 omakotitalon tarpeisiin.

Ruuanjämistä jauhetaan energiaa ja lannoitetta

FORSSA (MT)

Löyhkä pistää silmät kirvelemään ja haukkomaan henkeä suun kautta. Jätelaitoksen tuotantopäällikkö **Hannu Nyman** ei ole moksiskaan, sillä hänen nenänsä on turtunut hajuun.

Nyman luotsaa Suomen kolmen suurimman biojätelaitoksen joukkoon kuuluvaa Envor Biotechiä Forssassa. Moderni monitoimilaitos tiristää biojätteistä kaiken hyödyn irti.

Energiaa 1 500 omakotitalolle

Kotitalouksien appelsiininkuorista sekä kaupan ja teollisuuden jätteistä syntyy murskaimissa ”jauhelihaa”, joka sekoitetaan jätevesilaitokselta saatuun lietteeseen.

Liemiä haudutetaan kolmessa biokaasureaktorissa, jotka tuottavat kaasua viereiselle lasivillatehtaalle. Biokaasulla tuotettua sähköä syötetään oman käytön lisäksi valtakunnan verkkoon. Laitos tuottaa vuodessa noin kuusi miljoonaa kuutiota biokaasua. Sen energiasisältö vastaa noin 1 500 omakotitalon energiankulutusta.

Sivutuotteena syntyy erinomaista lannoitetta, jota viitisentoista maanviljelijää levittää säännöllisesti pelloilleen.

Noin viidennes laitokselle tulevasta biojätteestä kompostoidaan. Tuloksena syntyy multaa viherrakentamiseen ja maanparannuskompostia pelloille.

Homma toimii ilman katkoksia

Tavaraa saapuu Forssaan jopa Porista ja Kouvolasta asti, sillä laitoksella on kapasiteettia vastaanottaa alueilla syntyviä eloperäisiä jätteitä.

Nymanin mukaan laitos käsittelee tänä vuonna 65 000 tonnia biojätettä. Kapasiteettia olisi enempäänkin.

Nyman on laitoksesta ylpeä: ”Tämä on ollut varmatoiminen biokaasulaitos. Tuotantokatkokset ovat olleet lyhyitä.”

KATJA KOLJONEN